

Ekonomikon, una gestoria compromesa amb l'Economia Social i Solidària i el Dret a la Ciutat

Ekonomikon, una gestoría comprometida con la Economía Social y Solidaria y el Derecho a la Ciudad

Ekonomikon, a cooperative compromised whit the Social and Solidarity Economy and the Righth to de City

Luis Sanmartín y Gabriel Ferré. Cooperativa Ekonomikon

RESUM

La Cooperativa Ekonomikon és una gestoria sense ànim de lucre, especialitzada en gestió comptable, fiscal i de governança, i que va néixer amb un objectiu: enfortir les comunitats als barris, fent-les més resistents a la gentrificació. Les gestories poden ser actors clau en la construcció d'un l'Hospitalet diferent, en el que es potencien els arrels dels veïns amb els seus barris. Hi ha tres estratègies clau. Primera, la generació d'ecosistemes i espais físics d'intercooperació, per difondre projectes cooperatius i establir àgores de participació ciutadana. Segona, l'enfortiment dels llogaters de locals per a la defensa dels seus drets. Tercera, fer pedagogia de la gestió ètica entre altres gestories. Com veurem en aquest capítol, aquestes línies estratègiques recuperen valors mobilitzats per l'economia social i solidària als nostres dies, però que han acompanyat la humanitat des dels orígens de la seva sociabilitat. Valors que avui dia ens poden protegir de la gentrificació, en tant que modelen barris i uns comerços de proximitat més arrelats i organitzats.

Paraules clau: economia social i solidària, gentrificació, intercooperació, lloguers de locals, gestió ètica

RESUMEN

La Cooperativa Ekonomikon es una gestoría sin ánimo de lucro, especializada en gestión contable, fiscal y de gobernanza, y que nació con un objetivo: fortalecer las comunidades en los barrios, haciéndolas más resistentes a la gentrificación. Las gestorías pueden ser actores clave en la construcción de un l'Hospitalet diferente, en el que se potencien las raíces de los vecinos con sus barrios. Hay tres estrategias claves. Primera, la generación de ecosistemas y espacios físicos de intercooperación, para difundir proyectos cooperativos y establecer ágoras de participación ciudadana. Segunda, el fortalecimiento de los inquilinos de local en la defensa de sus derechos.

Tercera, hacer pedagogía de la gestión ética entre otras gestorías. Como veremos en este capítulo, estas líneas estratégicas recuperan valores movilizados para la economía social y solidaria en nuestros días, pero que han acompañado a la humanidad desde los orígenes de su sociabilidad. Valores que hoy en día pueden protegernos de la gentrificación, en tanto que modelan barrios y comercios de proximidad más arraigados y organizados.

Palabras clave: economía social, gentrificación, intercooperación, alquiler de locales, gestión ética

ABSTRACT

The Ekonomikon Cooperative is a non-profit administrative agency, specialized in accounting, tax and governance management. Ekonomikon was born with one objective: to strengthen the communities in the neighbourhoods, making them more resistant to gentrification. Initiatives similar to Ekonomikon can be key actors in the construction of a different Hospitalet, in which the roots of the neighbours with their neighbourhoods are strengthened. There are three main strategies. Firstly, the generation of physical spaces for intercooperation, to disseminate cooperative projects and establish agoras for citizen participation. Secondly, helping business tenants in defending their rights. Thirdly, to spread pedagogically ethical values among other administrative agencies. As we will see in this chapter, these strategic lines recover values mobilized for the social and solidarity economy in our days; but these values also accompanied humanity since the origins of its sociability. Values that nowadays can protect us from gentrification, while shaping a more powerful and organized proximity commerce and neighborhoods.

Keywords: social economy, proximity commerce, gentrification, intercooperation, local commerce rent, intercooperation

1. La Cooperativa Ekonomikon

Al setembre de 2020 vam fundar la cooperativa Ekonomikon, una entitat sense ànim de lucre especialitzada en gestió comptable, financera i de governança. L'objectiu de les persones sòcies era clara: aspiràvem a posar els nostres coneixements tècnics al servei de la comunitat. Entenent per aquesta, la interrelació entre veïns i comerços de proximitat, que cada dia troba més dificultats en ambdós àmbits. Per una banda, un capitalisme abrasiu que puja els preus dels immobles i genera una competició des-carnada entre els individus.

En aquest enfrontament entre David i Goliat, el nostre paper és facilitar la gestió més efectiva possible dels números. Convertint la comptabilitat en un espai de possibilitat, i empoderant als nostres clients per tal de planificar escenaris a curt, mitjà i llarg termini. Dintre d'aquest treball, ens vam trobar que molts dels nostres clients tenien especials problemes per poder pagar el lloguer dels seus local, que es mantenien tancats pels confinaments derivats del COVID19. Una altra tasca en aquest sentit va ser assessorar i realitzar negociacions de lloguers. En diversos casos, es van aconseguir rebaixes del 30% al 50% durant el període de restriccions. I com a cas exemplar, és va obtenir una rebaixa del 35% del local del CultiuCoop. Això és, el primer viver cooperatiu de l'Hospitalet, impulsat per l'Ateneu Cooperatiu de la ciutat per tal de dotar d'espai a les cooperatives de nova creació¹.

Per altra banda, molts projectes tracten de entendre una burocràcia administrativa que ha convertit la comunicació en tot un repte durant els confinaments. Des de la falta de resposta per formalitzar certificats digitals, a les dificultats per accedir a un ajut o a la manca d'informació sobre les obligacions fiscals, Ekonomikon ha centrat gran part dels seus esforços en acompanyar a les entitats mitjançant formacions d'accés gratuït i un servei proper. Aquestes activitats tenen un punt de confluència: la lluita contra la gentrificació. Un procés que no només expulsa a veïns a través de preus inassequibles a l'habitatge, sinó també a comerciants de proximitat que requerien d'una especial protecció en temps d'incertesa.

La gentrificació, el procés de substitució d'una classe social per una altra amb un poder adquisitiu major, destrueix el teixit dels nostres barris (Delgado 2007: 45-46; Smith 2012: 126-127). Converteix les nostres llars i locals comercials en espais inestables d'especulació. Aquesta inestabilitat retroalimenta una desconfiança entre els nous habitants, que no arriben a fer xarxa comuna, convertint el carrer en un espai de pas (Delgado 2011: 9-12). I a l'administració pública en un vigilant de seguretat que veu en tota mena d'espontaneïtat un potencial incivisme que ha de ser disciplinat (Bauman 2005: 29-31; Fernández 2012: 44-46).

Som conscients que fora de l'àmbit de l'economia social i solidària, les gestories no mostren com a objectiu la protecció del comerç de proximitat, els projectes associatius i les cooperatives. Per això és fonamental reforçar aquest àmbit, com estan fent entitats predecessores que van inspirar Ekonomikon; parlem entre altres de Som Ges-

Els socis treballadors de Ekonomikon, Gabriel Ferré i Luis Sanmartín, 2020. Font: Alba Benavent

tió, Col·lectiu Ronda, Gracer Coop i Facto. Les gestories poden jugar un paper clau en la defensa dels projectes sorgits dels veïns i pels veïns, assegurant que als nostres barris resisteixen les formes autòctones de sostenibilitat de la vida combinant-se amb les lògiques del cooperativisme.

Aquesta tasca ens ha portat a plantejar-nos diverses qüestions. En primer lloc, quins són els valors de l'economia social i solidària des dels que operem. Assumpte que tractarem a la següent secció argumentant que són valors presents en els propis orígens de l'ésser humà. En segon lloc, quina és la interrelació entre aquests valors solidaris amb la lluita pel Dret a la Ciutat. I, a la tercera secció, tres línies estratègiques per fer efectius aquests valors a l'Hospitalet: la propagació de d'ecosistemes d'intercooperació, la lluita pels lloguers, i la gestió ètica. Així arribarem a la nostra conclusió, i es que un altre l'Hospitalet ja està en construcció gràcies a la Xarxa d'Economia Solidària (XES) de la ciutat. Un l'Hospitalet popular, sostenible i comunitari. Ekonomikon és una entitat més en aquesta lluita.

2. Orígens de l'Economia Social i Solidària

L'economia social i solidària és un concepte polièdric i en construcció constant. A la guia #ESSBCN2030, document oficial en el que va participar la XES de Catalunya per establir els objectius de la ESS en aquesta dècada, s'afirma:

“Les empreses i organitzacions de l'economia social i solidària (ESS) es gestionen d'acord amb característiques, principis i valors comuns com la primàcia de

la persona i de l'objecte social sobre el capital: l'adhesió voluntària i oberta; i la gestió democràtica. L'objectiu és satisfer les necessitats de les persones en un marc de justícia i sostenibilitat." (2021: 4)

La idea general és clara. L'economia social i solidària posa les persones al centre, no el lucre. El que és resultat d'una confluència entre els propis termes d'economia social i d'economia solidària. Pel que fa al primer terme, aquest s'origina amb els moviments obrers del segle XIX amb els fenòmens del sindicalisme, el cooperativisme i el mutualisme. Formes organitzatives autogestionades que permetien als obrers obtenir els seus propis mitjans de treball i de protecció mútua en front del capitalisme depredador (Duch 1996: 9-11; Estivill & Miró 2021: 39-54).

Entre aquestes, destaca la *Rochdale Equitable Pioneers Society*, de 1844, que va organitzar una cooperativa de consum i un sistema autònom de crèdit per obrers en vaga. Possibilitant l'accés a queviures a preus assequibles i la protecció econòmica al moviment obrer (Cracogna 2018: 24; Medina-Albaladejo 2014; Rivera & Labrador 2013: 10). Aquesta societat britànica obté el seu homòleg correlatiu a Catalunya, i que de fet es anterior a la societat de Rochdale, i és la Societat de Teixidors del Cotó de Barcelona, de 1840. Una organització que va començar com a sindicat dels obrers del cotó, per crear en breu temps un sistema mutualista de protecció i una cooperativa anomenada la Companyia Fabril de Teixidors (Estivill & Miró 2021: 84). Aquestes organitzacions eren més que eines útils per facilitar la protecció de les classes populars, també consolidaven un model de socialització basat en la cooperació vers la competició.

Ara bé, pel que fa al segon terme d'economia solidària, aquest troba el seu origen a Amèrica Llatina i en els moviments decolonials. El terme parteix d'una crítica al model capitalista, que entén l'ésser humà com un *homo oeconomicus*, masculinitzat, blanc i egoïsta (Quiroga 2009: 81-82), sent el capitalisme una extensió natural en la recerca competitiva de rendiments desvinculats de tota responsabilitat social i ecològica. Al contrari, els sabers dels pobles i la pagesia indígena mostren una cosmovisió holística, en la que el treball està vinculat al benestar de la comunitat i la sostenibilitat amb el medi (Alvarez 2017: 6; Fabre & Yeste 2012: 109-110; Razeto 2010: 47-49; Santos 2006: 81-82).

Un cas paradigmàtic és la cooperativa de cafeters *Yomol A'tel*, que agrupa centenars de famílies de comunitats indígenes a Chiapas, Mèxic. Aquestes comunitats es trobaven forçades a vendre el cafè a preus irrisoris a intermediaris que eren coneguts com els "coyotes" per la seva actitud extractiva. Agrupant-se, van aconseguir vendre els seus productes de manera directa. El resultat va ser una xarxa intercomunitària, que coopera amb altres actors del territori, amb un fort protagonisme de les dones i un cultiu agroecològic. De fet, la cooperativa ha creat la "Escuela de Café" per formar als futurs productors en els valors de l'economia solidària, generant així un mecanisme de transmissió intergeneracional de sabers marginats pel capitalisme (Vicente 2018: 71-72).

Una altra experiència exemplar és la del *Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra* (MST) a Brasil. D'origen marxista, aquest moviment ha aconseguit assentar més de 350.000 famílies en terres inutilitzades sota el lema "ocupar, resistir i produir" (Díaz 2015: 93; Singer 2009: 56; Singer 2013: 47). D'aquesta manera, podem veure l'economia social i solidària com la confluència entre aquests valors que tenen un mínim denominador comú: la reciprocitat. És a dir, són formes socials que prioritzen el benestar mutu enfront el benefici individual i privatitzat.

En aquesta vessant, és fonamental explicitar que són dinàmiques que, a més de corregir les injustícies dels darrers segles, restitueixen formes de sociabilitat que han acompanyat l'ésser humà des dels seus orígens. Com recorda Graeber, és destacable que, durant 200 anys d'activitat etnogràfica, no s'ha registrat cap cultura pre-estatal i desindustrialitzada que presenti la pràctica del bescanvi (2016: 48), tal com ho defineix l'economia liberal des d'Adam Smith (1996: 86-87). És a dir, com una pràctica en la que dos o més individus pretenen obtenir el major rendiment quantitatiu possible.

L'anàlisi de Morgan sobre els iroquesos, exposava que la seva societat s'estructurava en torn habitatges comunals, que funcionaven mitjançant la redistribució de queviures emmagatzemats en graners col·lectius; queviures als que també hi tenia accés tota la comunitat per la llei d'hospitalitat (1984). En canvi, els treballs de Mauss mostren que els pobles indígenes del nord-oest del Pacífic americà ritualitzaven la transmissió de regals, que després es cremaven en el ritual conegut com *Potlatch* per demostrar la prosperitat del grup (1979: 164). Aquesta pràctica va inspirar la teoria del don, mostrant que existien economies basades en el regal (ibíd: 155-157).

Aquest també va ser el cas de Laura Bohannan, que etnografiant als Tiv d'Àfrica occidental, es va adonar que els nadius procuraven transmetre objectes com regals, als que calia respondre amb objectes de diferent valor i quantitat també transmesos com regals (1964: 47-48). D'aquesta manera, els regals conformaven un xarxa de sociabilitat, en tant que cada transmissió generava el compromís en l'altra persona de fer un regal en el futur. Ara bé, serà Marshall Sahlins qui oferirà una anàlisi sistematitzada de la reciprocitat mitjançant la comparació entre treballs sobre cultures caçadores-recol·lectores: des dels aborígens australians passant pels bosquimans del Kalahari (1974).

Aquestes comparacions mostren resultats que han afectat la comprensió paleoantropològica dels nostres orígens: tenint aquests grups com una mostra viva, s'assenyalen trets comuns com la cura col·lectiva dels membres del grup, la captació i distribució col·lectiva dels recursos, una adaptació respectuosa amb el medi, una igualtat de gènere i una participació horitzontal en la presa de decisions (Barrio 1998: 143-144; Graeber 2011: 32-34). A més d'afegir una absència total de violència, en concret en els bosquimans, el poble més antic de la Terra (Sanmartín 2017: 50). És a dir, el centre de la seva vida social és la reciprocitat. La seva quotidianitat és la cooperació. En aquesta línia, són rellevants les paraules de Leaky sobre la variant kung dels bosquimans:

“Compartir impregna el comportament i els valors dels recol·lectors kung, tant en el si de cada família com entre unes i altres, i s’estén fins els límits de l’univers social. Així com per l’ètica capitalista els elements centrals són el profit i la racionalitat, per la conducta de la vida social en les societats recol·lectores el que és central és compartir. Aquesta ètica no és exclusiva dels kung: és un tret dels caçadors-recol·lectors en general. De totes maneres, aquest comportament no és automàtic; de la mateixa manera que totes les formes humanes de comportar-se, s’han d’aprendre des de la infància. Diu Richard Lee: “tot nen neix amb la capacitat de compartir i la capacitat de ser egoista”. El que en ell s’alimenta i es desenvolupa és allò que cada societat considera com a més valuós.” (1981: 116).

Llavors, podem concebre l’economia social i solidària com un gran mecanisme pedagògic, per la recuperació de valors de cooperació, que ens arrelen amb els nostres principis originaris com a societats humanes (Kropotkin 1989: 133-134).

3. Economia i Dret a la Ciutat

Com hem vist, els valors explicitats pels adjectius de social i solidària es troben arrelats als orígens de les primeres societats humanes. I sobre el substantiu? Quin es l’origen d’aquest concepte? El terme “economia” prové de la paraula *oikonomia*. Una fusió entre la paraula *oikos* –llar– i el verb *nemo* –administrar–, que prové així mateix del terme *nomos* –costum– (Mirón 2004a: 72). Ara bé, és important entendre que una traducció directa perd la concepció ontològica que era utilitzada pels grecs. En específic, pels atenesos. Ja que en la cosmovisió grega, *oikos* no refereix únicament a l’espai físic de la llar. També implica la família i les seves terres per tal d’accedir a l’agricultura. I en la cosmovisió d’Atenes, la política assembleària era capaç de prendre decisions basades en el bé comú de la comunitat, tenint en compte el benestar de tots els *oikos* que conformen la polis –ciutat– (Mirón 2014b: 23; Ojakangas 2020).

És a dir, pels atenesos, no es podia entendre l’economia com dissociada d’una política en la que participaven activament les classes baixes lliures (Rosi, Borisonik & Mancinelli 2014: 29). En aquest sentit, no és casualitat que l’establiment de la assemblea ciutadana, coneguda com *l’ekklesia*, fos resultat de la rebel·lió de Soló a l’any 594 a.C. Una rebel·lió protagonitzada pels agricultors que volien decidir col·lectivament el destí de la comunitat (Forrest 1978: 71; Paiaro 2011: 1-3; Reybrouck 2017: 77-81). D’aquesta manera, la història política d’Atenes mostra una resubstantivació de l’administració de la ciutat, de l’economia al cap i a la fi, des de la participació ciutadana². Un sistema polític que l’aristocràcia va tractar d’eliminar activament (Moreno 2019).

Evidentment, hem d’evitar caure en idealitzacions, ja que aquesta participació es limitava als atenesos homes, majors d’edat i lliures. Però, aquest model serveix per con-

cebre el binomi política-economia des d'una perspectiva transformadora. Com deia Bokchin, si no som capaços de fer l'impossible, ens afrontarem a l'impensable. Prenent el sistema assembleari d'Atenes com font d'inspiració amb una mirada crítica, l'autor va proposar un municipalisme llibertari (2002: 10-11).

És a dir, l'administració de la ciutat descentralitzada en assemblees per zones, amb una participació cooperativa de tots els habitants en termes d'igualtat, i un consum sostenible dels recursos locals (Biehl & Brookchin 2009: 31-35; Brookchin 1978: 70; Brookchin 1991: 19-20). La ciutat esdevé així un escenari de combat entre dues formes d'entendre l'economia (Polanyi 2007: 20). Una visió formalista, compromesa únicament amb el rendiment de capital³, i una visió substantiva, que ancora l'economia dins la cooperació a la ciutat. Aquesta batalla ha estat declarada pel capital. Com explica Rolnik, el capitalisme actual s'ha centrat en l'extracció de rendes de les classes populars mitjançant mecanismes d'especulació immobiliària (2018: 21-34). És a dir, en captar els seus escaus recursos mitjançant la pujada de preus dels immobles, el sòl en el que es construeixen i els deutes als que han de fer front les classes populars en aquests entramats.

Sota lemes falsos de modernitat i cosmopolitisme (Sassen 2005), les classes populars son espoliades del seu *Dret a la Ciutat* mitjançant un recalentament dels preus que porta a la seva expulsió. La gentrificació no és únicament una expulsió física. També ho és política, simbòlica, comunitària i econòmica, en tant que destrueix les xarxes autòctones: generant una bresca urbana on les persones son reduïdes a un agregat d'individus, passius i atomitzats. Un procés d'atomització que ja es trobava al fenomen urbanístic en la seva obsessió per la uniformitat disciplinària (Lefebvre 2013: 15). I que en la actualitat, en combinació amb la gentrificació, sovint converteix les nostres ciutats en parcs temàtics per a turistes, tal com indica David Harvey sobre el model Barcelona (2013: 158).

Quin paper pot jugar l'economia social i solidària per fer efectiu el Dret a la Ciutat?

Pot generar processos contraris a la gentrificació, on es promocionin cooperatives creades pels veïns per cobrir necessitats dels seus barris. Generant espais d'encontre per teixir comunitat. Establint xarxes d'intercooperació per enfortir el món associatiu i ser un actor de ciutat capaç d'assolir polítiques públic-comunitàries.

En especial, per protegir el dret a un consum ecològic i de proximitat, a un comerç dirigit pels veïns, a un arrelament de les comunitats i l'accés a habitatges i locals dignes i assequibles. En resum, l'economia social i solidària és l'eina que trobem al nostre abast per resubstantivar l'economia amb els valors cooperatius de l'ésser humà i la ciutat. Protegint els nostres arrels a les ciutats que habitem. En la següent secció, aportem tres línies estratègiques per reforçar aquest objectiu i el paper que les gestories poden desenvolupar en el municipi de l'Hospitalet del Llobregat.

4. Tres línies estratègiques per a gestories

L'Hospitalet és un terreny d'oportunitat. És cert que la ciutat no compta amb el teixit associatiu que s'ha desenvolupat al municipi veí de Barcelona, en el que l'economia social i solidària ja representava un 7% del PIB al 2018⁴. Per contra, a l'Hospitalet encara no s'ha realitzat un estudi sobre l'impacte de l'economia social i solidària al PIB de la ciutat. Ara bé, tenim disponible l'informe de l'Ateneu Cooperatiu que al 2018 estimava que existien 47 cooperatives que proveïen 1045 llocs de feina i una facturació de 23.949.158 euros (La Col·lectiva 2018: 20)⁵. Això converteix l'Hospitalet en un territori amb una bona base de partida, i amb marge per créixer en l'organització cooperativa i popular.

Al mateix temps, les dades estadístiques utilitzades per l'Ajuntament de l'Hospitalet indiquen un creixement dels preus dels immobles del 50% entre 2017 i 2018. I una pujada en la mitjana del lloguer de 509 euros, el 2015, fins a 723, el 2020. El que suposa una pujada del 42%. De moment, no comptem el 2021 amb dades actualitzades, cosa que dificulta fer una diagnosi acurada dels efectes de la COVID19⁶. Aquests fenòmens de pujada vertiginosa dels preus indiquen un procés de gentrificació, que provocarà l'expulsió dels veïns i la substitució dels petits locals de proximitat per les gran superfícies (Quim 2020: 17-21).

La primera línia estratègica a accionar es la creació d'ecosistemes d'intercooperació. En aquest sentit, Ekonomikon es va crear sota el programa CultiuCoop, accionat per l'Ateneu Cooperatiu de l'Hospitalet, La Col·lectiva. Aquest programa acompanya habitants de la ciutat per constituir les seves pròpies cooperatives. I com extensió del programa, Ekonomikon va participar en la creació de L'Espora. Aquest local, adreçat al Districte II, al carrer Llobregat, 66, és el primer viver cooperatiu de la ciutat.

La idea de l'Ateneu ja era molt encertada: és tractava de tenir un local, per poder dotar d'espai a les noves cooperatives⁷. D'aquesta manera, obtenien un espai físic gratuïtament durant el seu primer any, protegint les cooperatives dels alts preus del lloguer o compra de locals comercials. L'Espora ha reunit sota el seu sostre a diverses cooperatives d'àmbit cultural, de la comunicació, serveis i consum, com el punt de repartiment d'aliments agroecològics de la cooperativa Keras Buti.

Aquest experiment es pot reproduir pels altres cinc districtes de la ciutat, possibilitant l'arrelament d'altres cooperatives per tota la ciutat. I generant, així mateix, espais en el que poden reunir-se moviments socials, associacions veïnals, entitats del Tercer Sector i altres actors amb el nucli local de la XES. Aquests espais poden servir com àgores, on les diferents entitats cooperem per proposar i lluitar per polítiques públic-comunitàries. És a dir, polítiques que defensin els drets dels veïns amb una administració receptiva a les seves necessitats i la dotació d'equipaments públics administrats pels propis veïns de forma horitzontal, sense cap dirigisme per part de les institucions.

Hi ha que destacar com a cas, el *Pacte de Ciutat*. Aquest programa, dirigit per l'Ajuntament de l'Hospitalet, administra fons de milions d'euros per reactivar l'economia de la ciutat en el període 2020-2023. El programa va ser iniciat sense consultar a les entitats de l'economia social i solidària, que van haver d'enviar les seves propostes veïlament i en un procés merament consultiu. Però, si la ciutat arriba a generar vivers cooperatius en tots els districtes, que serveixen com enclaus d'encontre veïnal, podem dissenyar de manera més preventiva una agenda de ciutat consensuada entre diversos actors. Com a XES, les cooperatives tindrem un poder d'influència limitat a curt termini.

Però a través d'ecosistemes d'intercooperació, amb dates fixes de reunió per construir una agenda ciutadana, som capaços de generar vincles amb altres actors: AMPAS educatives, associacions, entitats del Tercer Sector, organitzacions de petits i mitjans comerciants, moviments socials, etc. De manera que les propostes resultants tinguin la força de tot el teixit associatiu de l'Hospitalet. El paper de les gestories en aquesta dimensió pot ser el de l'assessorament i disseny de polítiques econòmiques, partint de la seva experiència diària amb les cooperatives, comerços de proximitat, associacions i treballadors autònoms de la ciutat. I el de mantenir una participació activa per co-crear i co-gestionar aquests vivers. D'aquesta manera, els nuclis d'intercooperació poden servir per dirigir la inversió pública dedicada a facilitar els gran negocis immobiliaris a la protecció del comerç de proximitat, a la classe treballadora i als equipaments dels nostres barris.

El que ens porta a la segona línia estratègica, que es l'enfortiment dels llogaters de locals. Ja que, com hem adelantat, crear ecosistemes d'intercooperació requereix d'espais físics. Els propietaris compten amb una amalgama sobredimensionada d'immobiliàries que tenen un sol objectiu: pujar els preus dels immobles. Ja que aquestes immobiliàries, quan no son directament les propietàries dels immobles, treballen amb comissions correlatives amb els preus del lloguer. Les gestories de l'economia social i solidària podem ser el contrapunt a aquest actors extractius, impartint formacions sobre negociació de preus, revisió de contractes i drets dels llogaters de locals.

Ekonomikon mateixa, ha dedicat una bona part de la seva activitat al 2021 a impartir formacions i assessorament especialitzat sobre el lloguer de locals, explicant com utilitzar els Decrets de la Generalitat per abaixar els preus durant les mesures de confinament pel COVID19. És necessari que més gestories comencin a obrir línies de treball, dirigides exclusivament a la protecció dels llogaters. I més encara, de poder germinar cooperatives de segon grau, capaços d'organitzar i enxarar als llogaters de locals imitant el treball que els Sindicats de Llogaters ja estan fent amb els lloguers d'habitatge. I més lluny encara: de dissenyar amb viabilitat econòmica noves formes d'accés als locals comercials. Com la creació conjunta de *coworkings* cooperatius i espais mancomunats entre diverses entitats.

I respecte de l'habitatge? Ja existeixen sindicats i moviments d'habitatge, que s'asentent a una història movimentista d'important calat a Catalunya (Palomera 2019;

Ekonomikon a l'espai cooperatiu de L'Espora, 2020. Font: Arxiu de Districte7

Sanmartín 2020: 80-102) que troba els seus antecedents en les vagues de lloguer de 1931 (Aisa 2019). I en aquest sentit, el paper de les gestories pot ser el de col·laboració, facilitant preus populars a aquests col·lectius per serveis d'assessorament comptable i finances. I la participació en la configuració de les seves demandes en l'àmbit de l'habitatge aportant coneixements econòmics.

En aquest nivell serà especialment important la col·laboració entre la XES i els moviments d'habitatge en la defensa de la creació d'habitatges cooperatius accessibles a les classes populars. Ja que aquestes cooperatives, si bé limiten l'especulació perquè són immobles no susceptibles de venda, tenen una limitació: usualment requereixen aportacions inicials dels nous habitants que poden superar els 20.000 euros. El que impossibilita l'accés de famílies populars a aquests projectes. Les solucions poden ser des d'oferir línies de crèdit sense interessos, fins a ajuts directes o beneficis fiscals per aquestes famílies. Accions que requereixen propostes de viabilitat econòmica que poden facilitar les gestories.

En aquesta línia, també serà fonamental utilitzar els ecosistemes d'intercooperació i l'enfortiment de llogaters de locals en coordinació amb els moviments socials de caràcter urbanístic de la ciutat. Parlem d'experiències com *No Més Blocs*, una agrupació veïnal capaç d'aturar un agressiu pla urbanístic a la Gran Via d'Hospitalet. I també de *Can Trinxet Viu*, un moviment que va ocupar l'antiga fàbrica industrial que portava aquest nom. Aquests moviments representen la presa de llocs estratègics per protegir els nostres arrelaments a la ciutat.

I la tercera línia estratègica és la propiciació de noves gestories marcades per la gestió ètica. Per fer efectiu el suport de les gestories a les línies estratègiques comenta-

des amb anterioritat, és necessari fer-ho des dels valors cooperatius tractats. Si bé el concepte de finances ètiques està ja molt consolidat, com aquell finançament que serveix per aconseguir objectius socials (Oliveres 2012: 30-31). I tenim clars referents cooperatius com *Fiare Banca Ètica*, *Coop57* o *Oikocredit*... necessitem posar en pràctica el concepte de gestió ètica: com aquella que comptabilitza la viabilitat econòmica amb els valors socials i solidaris.

Aquesta línia és tot un repte, ja que les gestories, fora de l'àmbit de l'economia social i solidària, es caracteritzen per una competitivitat extrema. La seva raó de ser és la captació màxima de clients, prioritzant els projectes amb més recursos per obtenir rèdits fàcils. Per contra, les gestories ètiques serien aquelles que habiliten preus populars per cooperatives de nova constitució i col·lectius vulnerables. I que dediquen part del seu temps, de manera solidària, a projectes per fer de l'Hospitalet una ciutat més justa. Sempre i quan aquest treball solidari s'equilibri amb bones condicions laborals pels treballadors d'aquestes gestories.

En aquest sentit, és rellevant esmentar la tasca de prescriptors que estan realitzant els Ateneus Cooperatius que es troben a Catalunya. Aquest projecte tracta de contactar gestories, i oferir-les formacions gratuïtes sobre el procés de constitució de cooperatives, el règim fiscal de les mateixes i vies per contractar persones en situació de vulnerabilitat com persones migrants que requereixen la nacionalització. Ekonomikon participa en aquest projecte en col·laboració amb la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC), contactant gestories per fer aquestes formacions.

En cas de participar, rebrien un segell verd per acreditar que orientaran a les persones en procés de constitució d'una cooperativa a apropar-se als Ateneus Cooperatius per rebre suport gratuït. I una vegada constituïdes aquestes noves cooperatives, les gestories de segell verd comptaran amb l'expertesa a nivell tècnic i ètic per assessorar-les en matèria comptable, fiscal i jurídica. Però s'ha d'anar més lluny. És necessària la gestació d'ecosistemes d'intercooperació sectorial de gestories dins la XES, per compartir eines d'administració digital, generar recursos col·lectius, unificar criteris dels serveis i distribuir-se pels diferents municipis per cobrir tota Catalunya.

Generar aquestes estructures organitzatives, facilitarà replicar els sabers pràctics acumulats per les gestories per altres noves. Enfortir les gestories ètiques, és per tant enfortir la capacitat del món cooperatiu per dissenyar projectes viables econòmicament. És hora d'aprofitar aquest potencial.

5. Un altre l'Hospitalet està en construcció

A la darrera secció hem vist tres línies estratègiques per enfortir l'economia social i solidària a la ciutat de l'Hospitalet, en les que poden participar activament les gestories. Són línies per fer una ciutat amb major resiliència, protegint petits comerços i creant xarxes d'interacció comunitària, per poder plantar cara als processos de gentrificació.

Si tenim barris organitzats, cooperatives viables econòmicament, lloguers més accessibles i punts de trobada per generar propostes de ciutat, serem capaços de constituir una ciutat modelada pels veïns. La bona notícia és que a la nostra ciutat ja estan constituïdes les bases per fer realitat aquest futur més cooperatiu.

El nucli de la XES a l'Hospitalet, el programa CultiuCoop amb el viver cooperatiu de l'Espora, el projecte dels prescriptors de l'Ateneu o les formacions i assessorament sobre lloguers de locals, suposen contribucions a la ciutat. I que, en combinació amb l'acció d'altres actors populars i movimentistes, com els moviments per l'habitatge i per un urbanisme sostenible, mostren que un altre l'Hospitalet ja està en construcció. Una construcció que està germinant des de baix, per un l'Hospitalet que capgiri el nostre context, expulsant al gran capital i arrelant als veïns. És l'hora.

BIBLIOGRAFIA

AISA, M. (2019). *La Huelga de Alquileres y el Comité de Defensa Económica*. Barcelona: El Lokal.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2021). #ESSBCN2030: Estratègia de l'Economia Social i Solidària a Barcelona 2030. Obtenido de <https://essbcn2030.decidim.barcelona/?locale=ca>

ALVAREZ, C. B. (2017). "Saberes del Territorio en la economía solidaria". *Cooperativismo & Desarrollo*, vol. 25, n. 111, 1-13.

BARRIO, C. (1998). "Sociedad virtual y sociedad real. El caso de Usenet News". En J. A. LUJÁN, & E. GARCÍA, *Filosofía de la tecnología* (págs. 143-158). Madrid: Organización de Estados Iberoamericanos.

BAUMAN, Z. (2005). *Confianza y temor en la ciudad*. Barcelona: Arcadia.

BERLINGUER, M., MARTÍNEZ, R., MORELL, M. F., & SUBIRATS, J. (2012). "Modelos emergentes de sostenibilidad de procomunes audiovisuales". *Teknokultura*, vol. 10, n.1, 131-153.

BIEHL, J., & BROOKCHIN, M. (2009). *Las políticas de la ecología social. Municipalismo libertario*. Barcelona: Virus Editorial.

BOHANNAN, L. (1964). *Return to Laughter. An Anthropological Novel*. New York: Praeger.

BORGSMANN, A. (1989). "Tecnología y Democracia". *Anthropos. Revista de documentación científica de la cultura*, n. 94, 57-66.

- BROOKCHIN, M. (1978). *Por una sociedad ecológica*. Barcelona: Colección Tecnología y Sociedad.
- BROOKCHIN, M. (1996). *Ecología Libertaria*. Móstoles: Madre Tierra.
- BROOKCHIN, M. (2002). *Seis tesis sobre el municipalismo libertario*. Tlatelolco: Ediciones La Social.
- CRACOGNA, D. (2018). "La repercusión económica y jurídica del tercer principio de la Alianza Cooperativa Internacional", n. 53. *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo*, 21-36.
- DELGADO, M. (2007). *La Ciudad Mentirosa. Fraude y miseria del modelo Barcelona*. Madrid: Catarata.
- DELGADO, M. (2011). *El espacio público como ideología*. Madrid: Catarata.
- DÍAZ, J. G. (2015). *Economías solidarias en América Latina*. Guadalajara: Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Occidente (ITESO).
- DUCH, M. (1996). "Socialisme i moviment cooperatiu a Catalunya". En M. DUCH, D. BALLESTER, P. GABRIEL, A. MAYAYO, J. M. TRIGINER, & M. C. SANTOS, *Socialisme i Obrerisme* (págs. 7-26). Barcelona: Fundació Rafael Campanals.
- ESTIVILL, J., & MIRÓ, I. (2021). *L'Economia Social i Solidària a Catalunya. Fonaments teòrics i reptes estratègics*. Barcelona: Icaria.
- FABRE, D. A., & YESTE, S. (2012). "Deconstruir la globalización desde la economía solidaria". *Revista Paz y Conflictos*, n. 5, 93-119.
- FERNÁNDEZ, M. (2012). *Matar al "Chino". Entre la revolución urbanística y el asedio urbano en el barrio del Raval de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- FORREST, W. G. (1978). *Los orígenes de la democracia griega*. Madrid: Akal.
- GRAEBER, D. (2011). *Fragmentos de una antropología anarquista*. Barcelona: Virus Editorial.
- GRAEBER, D. (2016). *En Deuda. Una Historia Alternativa de la Economía*. Barcelona: Ariel.
- HARVEY, D. (2013). *Ciudades Rebeldes. Del derecho a la ciudad a la revolución urbana*. Madrid: Akal.
- KROPOTKIN, P. (1989). *El apoyo mutuo*. Cali: Ediciones Madre Tierra.

- LEAKY, R. (1981). *La formación de la humanidad*. Barcelona: Biblioteca de Divulgación Científica.
- LEFEBVRE, H. (2013). *La producción del espacio público*. Madrid: Capitán Swing.
- MATEO, I. (2015). *Economía verde y cooperativismo en Andalucía*. Málaga: Universidad de Málaga.
- MAUSS, M. (1979). *Sociología y Antropología*. Madrid: Editorial Tecnos.
- MEDINA-ALBALADEJO, F. J. (2014). "Cooperativas de consumo y niveles de vida, España 1865-1939: una primera aproximación". *Scripta Nova: Revista electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, vol. 28, n. 494.
- MIGLIARO, L. R. (2010). "¿Qué es la economía solidaria?" *Papeles de relaciones eco-sociales y cambio global*, n. 110, 47-52.
- MIRÓN, M. D. (2004a). "Oikos y Oikonomía". *Gerión*, n. 1, 61-79.
- MIRÓN, M. D. (2004b). "Entre la casa y el ágora: género, espacio y poder en la polis griega". *La Aljaba*, Segunda época, vol.18, 12-33.
- MORENO, J. L. (2019). *Retorno a Atenas. La democracia como principio antioligárquico*. Madrid: Siglo XXI.
- MORGAN, L. H. (1984). *League of the Iroquois*. New York: Kensington Publishing.
- OJAKANGAS, M. (2020). "Polis and Oikos: The Art of Politics in the Greek City-State". *The European Legacy*, vol. 25, n. 2, 1-17.
- OLIVERES, A. (2012). *Aturem la Crisi. Les perversions d'un sistema que és possible canviar*. Barcelona: Angle Editorial.
- PAIARO, D. (2011). "Las reformas de Solón y los límites de la coacción extraeconómica en la Atenas arcaica". *Sociedades Precapitalistas*, vol. 1, n. 1, 1-22.
- PALOMERA, J. (2018). "Els sindicats de llogaters i la lluita per l'habitatge en el nou cicle de financiarització". *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, estratègies, planejament* vol. 60, 156-163.
- POLANYI, K. (2007). *La Gran Transformación*. Madrid: Quipu Editorial.
- QUIM, A. (2020). *La gentrificación y la subida del precio del alquiler en Barcelona y l'Hospitalet del Llobregat*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

- QUIROGA, N. (2009). "Economías feminista, social y solidaria. Respuestas heterodoxas a la crisis de reproducción en América Latina". *Iconos. Revista de Ciencias Sociales*, n. 33, 77-89.
- REYBROUCK, D. V. (2017). *Contra las elecciones. Cómo salvar la democracia*. Barcelona: Taurus.
- RIVERA, C. A., & LABRADOR, O. (2013). "Bases teóricas y metodológicas de la cooperación y el cooperativismo". *Revista Cooperativismo y Desarrollo*, vol. 1, n. 2, 1-17.
- ROLNIK, R. (2018). *La Guerra de los Lugares. La colonización de la tierra y la vivienda en la era de las finanzas*. Barcelona: Descontrol.
- ROSI, M. A., BORISONIK, H., & MANCINELLI, E. (2014). "Modos de articulación entre política y economía en el pensamiento de Aristóteles: divergencias con la hermenéutica arendtiana". *Diánoia*, vol. 19, n. 73, 27-46.
- SANMARTÍN, J. (1989). *Los nuevos redentores. Reflexiones sobre la ingeniería genética, la sociobiología y el mundo feliz que nos prometen*. Barcelona: Anthropos.
- SANMARTÍN, J. (1990). *Tecnología y futuro humano*. Barcelona: Anthropos.
- SANMARTÍN, J. (2017). "La técnica y el proceso de humanización". *Investigación y ciencia*, n. 490, 50-51.
- SANMARTÍN, L. (2020). *PAHWER. Análisis etnográfico de la Plataforma de Afectados por la Hipoteca*. Barcelona: Universidad de Barcelona.
- SANTOS, B. D. (2006). "Conocer desde el sur. Para una cultura política emancipatoria". *Lima: Programa de Estudios sobre Democracia y Transformación Global*.
- SASSEN, S. (2005). *La Ciudad Global*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- SINGER, P. (2009). "Relaciones entre sociedad y Estado en la economía solidaria". *Iconos. Revista de Ciencias Sociales*, n. 33, 51-65.
- SINGER, P. (2013). "La economía solidaria en Brasil". En D. SOLIS, & R. ZURITA, *La Economía Popular y Solidaria: el ser humano sobre el capital* (págs. 47-55). Quito: Instituto Nacional de Economía Popular y Solidaria.
- SMITH, A. (1996). *La Riqueza de las Naciones*. Madrid: Alianza Editorial.
- SMITH, N. (2012). *La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación*. Madrid: Traficantes de Sueños.

VICENTE, M. R. (2018). "El sentido de lo alternativo en la economía solidaria: la experiencia de Yomol A'tel". Bilbao: *Cuadernos Deusto de Derechos Humanos*.

WINNER, L. (1989). "Viviendo en el espacio electrónico". *Anthropos. Revista de documentación científica de la cultura*, n. 94, 75-81.

NOTES

1. El projecte de CultiuCoop es pot consultar a la web de l'Ateneu: <https://www.ateneuh.coop/eixos/laboratori-cultiu-coop-lh/>

2. Utilitzem el terme resubstantivació tenint com a font d'inspiració els treballs de Karl Polanyi (2007), que precisament assenyala que una anàlisi substantiva de l'economia parteix de la seva inclusió en un model sociopolític. Aquest tipus de concepció era contraposada als models formalistes de l'economia, que entenen la disciplina com un mer càlcul de rendiments i costos partint d'una lògica individual i desvinculada de tot ordre social; amagant precisament ordres institucionals que perpetuen el colonialisme i l'exploació.

3. És rellevant destacar que una bona part de la crítica de Brookchin al capitalisme és sobre la privatització de la tecnologia sota els interessos del capital. Brookchin proposava el municipalisme llibertari com una via per democratitzar la tecnologia posant-la al servei de la comunitat i de les persones. Una reivindicació que ha estat també realitzada pels estudis filosòfics CTS: Ciència, Tecnologia i Societat (Borgmann 1989: 57-58; Sanmartín 1989: 30-36; Sanmartín 1990: 141-143; Winner 1989: 80-81). I que avui troba la seva manifestació en iniciatives sobre la protecció dels procomuns digitals i audiovisuals, i les cooperatives d'energia verda (Berlinguer, Martínez, Fuster & Subirats 2012: 144; Mateo 2015: 352-354). Un tema que lamentablement no hem tingut espai per abordar, però es una línia important en la que aprofundir en un futur.

4. *La economía social y solidaria abre brecha en Barcelona y ya genera el 7% del PIB* (El Periódico 28/11/2018): <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20181128/economia-social-solidaria-inaugura-innova-barcelona-7173190>

5. Informe de l'Ateneu Cooperatiu de l'Hospitalet sobre l'economia social i solidària: https://www.ateneuh.coop/wp-content/uploads/2020/02/informe_PaP_LH1.pdf

6. Portal estadístic de l'Ajuntament: <http://estadistica.l-h.cat/>

7. Neix l'Espora, un espai acompanyat per XESLH (06/11/2020): <https://xes.cat/2020/11/06/neix-lespora-un-espai-acompanyat-per-la-xeslh/>